31. 10. 2006

ID: 44275

Náležitosti sdělení obvinění

V případě absence náležitostí sdělení obvinění u úmyslných trestných činů vůbec nenastávají následky sdělení obvinění.

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 4 Tz 13/2006, ze dne 28.3.2006)

Nejvyšší soud České republiky projednal v neveřejném zasedání stížnost pro porušení zákona, kterou podal ministr spravedlnosti v neprospěch obviněných 1) Ing. I. B., 2) Ing. P. A., 3) Ing. E. M., proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 10. 2005, sp. zn. 9 To 67/2005, a podle § 268 odst. 1 písm. c) tr. ř. rozhodl tak, že stížnost pro porušení zákona se zamítá.

Z odůvodnění :

Státní zástupkyně Městského státního zastupitelství v Praze podala dne 26. 4. 2005 Městskému soudu v Praze obžalobu na obviněné Ing. I. B., Ing. P. A. a Ing. E. M. pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák., jehož se měli dopustit tím, že od ledna roku 1997 do 4. 7. 1997, kdy došlo k ukončení činnosti cestovní kanceláře T. a. s. se sídlem P., O., Ing. I. B. v postavení předsedy představenstva a generálního ředitele společnosti C. T., a. s. a obviněný Ing. P. A. a obviněná Ing. E. M. jako členové představenstva C. T., a. s. a její vrcholoví manažeři, organizovali nabídku a prodej zahraniční a domácí rekreace, ačkoli nejméně od konce roku 1996 věděli o velmi špatné ekonomické situaci cestovní kanceláře i jejím značném zadlužení, které znemožní v nadcházející sezóně 1997 zajistit v plné míře nabízené služby a tak uspokojit své klienty, přesto prodej zahájili a pod záminkou zajištění zahraniční a domácí rekreace či dalších služeb spojených s cestovním ruchem, postupně vylákali od velkého počtu klientů (fyzických i právnických osob) vysoké finanční částky, když 1.718 poškozených klientů (v obžalobě jmenovitě uvedených) jim postupně uhradilo částku ve výši 49.769.972,- Kč.

Městský soud v Praze usnesením ze dne 15. 8. 2005 sp. zn. 4 T 10/2005, věc podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. vrátil státnímu zástupci k došetření.

Proti tomuto usnesení podal stížnost státní zástupce, o níž rozhodoval Vrchní soud v Praze. Usnesením ze dne 19. 10. 2005 sp. zn. 9 To 67/2005, tuto stížnost podle § 148 odst. 1 písm. c) tr. ř. zamítl jako nedůvodnou.

Proti posledně citovanému rozhodnutí podal ministr spravedlnosti podle § 266 odst. 1 tr. ř. stížnost pro porušení zákona v neprospěch všech obviněných. Podle jeho názoru byl napadeným usnesením a řízením, které mu předcházelo, porušen zákon ve prospěch obviněných v ustanoveních § 147 odst. 1, § 148 odst. 1 písm. c) a § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř.

Stěžovatel především brojí proti právnímu názoru, který ve svém rozhodnutí zaujal vrchní soud, pokud dospěl k závěru, že věc je třeba vrátit do stadia přípravného řízení proto, že obviněným nebylo v souladu se zákonem sděleno obvinění podle § 160 odst. 1 tr. ř. ve znění účinném do 31. 12. 2001.

Ministr spravedlnosti sice vrchnímu soudu dává za pravdu, že pro každý skutek, jímž je z procesního hlediska nutno rozumět i dílčí útok pokračujícího trestného činu, je nutno zahájit trestní stíhání podle § 160 odst. 1 tr. ř.; vyjde-li během vyšetřování najevo, že se obviněný dopustil dalšího dílčího skutku (resp. dalšího dílčího útoku pokračujícího trestného činu), který není v usnesení o zahájení trestního stíhání uveden, postupuje se ohledně tohoto skutku způsobem uvedeným v § 160 odst. 1, 2 tr. ř. Úprava platná v době zahájení trestního stíhání obviněných v této věci (rok 1997) byla obsahově obdobná, s tím rozdílem, že se trestní stíhání nezahajovalo usnesením, ale vyhotovoval se záznam o sdělení obvinění.

Připouští také, že v záznamech o sdělení obvinění je samotné jednání obviněných popsáno v podstatě stejně jako v obžalobě, konkrétní poškození v nich jmenováni nejsou, jejich počet je odhadnut na „více než 2 000“, přičemž škoda, která jím měla být obviněnými způsobena, byla vymezena jako „přesahující 1.000.000,- Kč“.

Podle názoru ministra spravedlnosti však jednání obviněných tak, jak je výše popsáno, nelze dělit na jednotlivé dílčí útoky, jejichž souhrn by byl pokračujícím trestným činem. Protiprávní jednání obviněných spočívá v tom, že v pozici předsedy, případně členů představenstva – tedy statutárního orgánu akciové společnosti, a tudíž osob fakticky rozhodujících o obchodním vedení akciové společnosti, přestože jim byla známa špatná finanční situace společnosti a z toho vyplývající neschopnost, aby společnost dostála svým novým závazkům, respektive aby jím dostála zcela, nechali v roce 1997 prodávat další zájezdy, tedy uzavírat další cestovní smlouvy a inkasovat od klientů peníze. Konkrétní jednání s konkrétními klienty samozřejmě nevedli obvinění osobně, ta vedl personál společnosti, který ovšem jednal bona fide a v intencích pokynů vedení společnosti, daných mu podle předpisů pracovního práva. Jednání obviněných tak bylo fakticky předem zaměřeno vůči předem nevymezenému okruhu potencionálních klientů cestovní kanceláře; obvinění sami rozhodně neurčovali s kým cestovní smlouva uzavřena bude a s kým ne. O ohraničitelných dílčích útocích (tak jak je tomu třeba u krádeží vloupáním) tudíž v žádném případě hovořit nelze.

Konkrétním vymezením okruhu poškozených osob a škod, které jim byly způsobeny, pak dochází pouze ke konkretizaci popisu skutku, pro který bylo sděleno obvinění, a nikoli k rozšiřování (§160 odst. 5 tr. ř., ve znění účinném jak v době sdělení obvinění, tak v současnosti); nebylo ani důvodu k upozornění obviněných na změnu právní kvalifikace skutku (§ 160 odst. 6 tr. ř., ve znění účinném jak v době sdělení obvinění, tak v současné době), protože škoda, která měla být jejich jednáním způsobena, je tak či onak škodou velkého rozsahu (obvinění bylo původně sděleno pro „škodu přesahující 1.000.000.- Kč“, jež by podle tehdejší dikce ustanovení § 89 odst. 11 tr. zák. škoda velkého rozsahu byla; počínaje dnem 1. 1. 2002 je škodou velkého rozsahu škoda převyšující částku 5.000.000,- Kč; vyšetřováním zjištěná a obžalobou tvrzená celková škoda ovšem přesahuje částku 49.000.000,- Kč). Na místě je tedy závěr, že popis skutku v záznamu o sdělení obvinění základním podmínkám ustanovení § 160 odst. 1 tr. ř. v tehdy účinném znění (s přihlédnutím k povaze věci) odpovídal –podmínkou pro jednání obviněných bylo jejich vedoucí postavení v C. T., a. s., jejich jednání je v záznamu relativně konkrétně popsáno, a to co do objektivní (nechali uzavírat cestovní smlouvy a inkasovat peníze) i subjektivní (byli si vědomi faktického úpadku C. T., a. s.) stránky, časově ohraničeno a rozhodně nemůže být zaměněno s jiným jejich jednáním či snad dokonce jednáním jiných osob. Rámcově je vymezen i následek jejich jednání tak, že okruh poškozených je fakticky definován jako množina klientů, kteří v inkriminovaném období uzavřeli s C. T., a. s. cestovní smlouvy, zaplatili za zájezdy a vůči nimž cestovní kancelář zcela nebo zčásti nedostála svým závazkům, přičemž jejich počet byl odhadnut na „více jak 2.000 osob“ a celková škoda pak odhadnuta na částku „přesahující 1.000.000,- Kč“.

Platí, že totožnost skutku je zachována, je-li zachována alespoň totožnost jednání nebo totožnost následku. Přitom nemusí být jednání nebo následek popsány všemi skutkovými okolnostmi stejně, postačí shoda částečná (srov. R 45/1995-I.). Tak tomu v posuzovaném případě zjevně bylo. Podstatné je, aby obvinění byli v průběhu trestního řízení konkrétně seznámeni se všemi skutkovými okolnostmi, jež jsou jim kladeny za vinu, což je základním předpokladem efektivního výkonu jejich práva na obhajobu. To se v průběhu přípravného řízení nepochybně stalo; v konečné bilanci tím, že obviněným bylo za přítomnosti jejich obhájců umožněno prostudování vyšetřovacího spisu, přičemž žádné návrhy na doplnění dokazování předloženy nebyly. Obvinění byli ostatně v průběhu řízení opakovaně vyslýcháni a podstata jejich obhajoby tkvěla v argumentaci, že jejich jednání není trestným činem, nýbrž jde o „podnikatelský neúspěch“, nikoli v polemice s tím, že ten který poškozený ve skutečnosti poškozeným není, respektive že škoda jím tvrzená je menší.

Podle názoru ministra spravedlnosti je věc způsobilá k projednání v hlavním líčení a vrchním soudem vytýkaná neodstranitelná vada přípravného řízení takovouto vadou není.

Závěrem navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podle § 268 odst. 2 tr. ř. vyslovil, že napadeným usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 10. 2005 sp. zn. 9 To 67/2005, byl zákon porušen v namítaném rozsahu ve prospěch obviněných Ing. I. B., Ing. P. A. a Ing. E. M.

K obsahu stížnosti pro porušení zákona se vyjádřil státní zástupce Nejvyššího státního zastupitelství, který se plně ztotožnil s argumentací uvedenou v tomto mimořádném opravném prostředku, a navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky vyslovil namítané porušení zákona v intencích petitu stížnosti pro porušení zákona.

Obviněný Ing. P. A. prostřednictvím svého obhájce uvedl v písemném vyjádření, že napadené rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 19. 10. 2005 sp. zn. 9 To 67/2005, pokládá za správné a zákonné. Pokud ministr spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona konstatuje, že protiprávní jednání, jehož se měl obviněný dopustit, je ve sdělení obvinění popsáno v podstatě stejně jako v obžalobě, pak se toto tvrzení nezakládá na pravdě a je v rozporu s trestním řádem. Nesouhlasí s tím, že by jednání obviněných nebylo možno dělit na jednotlivé dílčí útoky, jejich souhrn by byl pokračujícím trestným činem. Ve sděleném obvinění zcela schází popis subjektivní stránky trestného činu a je nahrazen pouze jakýmsi formálním znakem, který vyplývá z odpovědnosti obviněných jako statutárních orgánů, bez

rozlišení toho, čím se jako tzv. vrcholoví manažeři společnosti zabývali. To v podstatě odpovídá tzv. kolektivní odpovědnosti, kterou trestní zákon nezná. Rovněž konstatování, že vzhledem ke kvalifikaci trestného činu po novele je jedno, zda se jednalo 1.000.000,- Kč nebo 49.000.000,- Kč, je v příkrém rozporu s tím, že poškození mohou uplatnit v rámci adhezního řízení proti obviněným nároky na náhradu škody, která jim byla způsobena, přičemž rozdíl mezi oběma částkami je více než podstatný. Navrhl, aby Nejvyšší soud České republiky podanou stížnost pro porušení zákona zamítl.

Rovněž obviněný Ing. I. B. a Ing. E. M. se prostřednictvím svého obhájce k podané stížnosti pro porušení zákona písemně vyjádřili. Podle jejich názoru Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí důvodně upozornil na zásadní vadu, pro kterou nebylo možno vést hlavní líčení proti oběma obviněným před soudem prvního stupně, přičemž s právním názorem a argumentací, jež je v napadeném usnesení obsažena, se plně ztotožnili. Podle jejich názoru může být obžaloba podána pouze pro skutek, pro který bylo sděleno, či oznámeno obvinění v souladu s ustanovením § 160 odst. 1 tr. ř. v obou zněních. Požadavkům tohoto ustanovení nekonvenuje souhrnné obvinění pro jediný skutek, nadto se zcela mlhavě vyjádřeným následkem. Názor Vrchního soudu v Praze tak plně reflektuje požadavek zásady zákonného procesu podle § 2 odst. 1 tr. ř. a čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Naopak sdělené obvinění dle názoru obviněných nesplňuje zákonem stanovené požadavky, zejména postrádá popis subjektivní stránky jejich jednání. Již v okamžiku oznámení usnesení o zahájení trestního stíhání bylo ze strany obviněných na tyto vady poukázáno, přičemž státní zástupce se vyjádřil tak, že v postupu vyšetřovatele neshledal závad. Právní závěry vrchního soudu, jež jsou stížností pro porušení zákona napadeny, mají plně oporu v nálezech Ústavního soudu ČR, který opakovaně publikoval, že subjektivní stránka trestného činu musí být přesně popsána již ve sdělení obvinění. Vrchní soud v Praze tak důvodně poukázal na absenci popisu tohoto zákonného znaku a jeho závěr o nutnosti vrátit věc do stadia přípravného řízení tak má plně oporu v zákoně. Naopak jako jednak nepřípustnou, jednak nedůvodnou by měl Nejvyšší soud České republiky podanou stížnost pro porušení zákona zamítnout.

Nejvyšší soud České republiky (dále jen Nejvyšší soud) přezkoumal podle § 267 odst. 3 tr. ř. zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozhodnutí, proti nimž byla stížnost pro porušení zákona podána, v rozsahu a z důvodů v ní uvedených, jakož i řízení napadené části rozhodnutí předcházející, přičemž za podmínek § 274 alinea třetí tr. ř. věc projednal v neveřejném zasedání, a dospěl k následujícím závěrům.

Především pro přehlednost považuje Nejvyšší soud za nutné stručně zrekapitulovat právní názory, jež soudy obou stupňů ve svých rozhodnutích zastávaly.

Důvodem, který vedl soud prvního stupně k procesnímu postupu podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř., byl názor tohoto soudu, že pokud z celkového počtu 1.718 poškozených bylo v procesním postavení svědka vyslechnuto pouze 179 osob, jde o takovou vadu řízení, jež brání věc projednat v řízení před soudem, a která může být napravena pouze v přípravném řízení provedením zákonných výslechů zbývajícího počtu osob.

Vrchní soud v Praze, který jako stížnostní soud rozhodoval o včas podaném opravném prostředku státního zástupce, tento právní názor neakceptoval, s poukazem na to, že pro podání obžaloby, je-li tato jinak dostatečně podložena, není výslech všech poškozených nezbytně nutný, a to s ohledem na novelu trestního řádu provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., a požadavek prvého soudu na došetření věci shledal nedůvodným

Vrchní soud v Praze ve stížnostním řízení postupoval v intencích ustanovení § 147 odst. 1 tr. ř. a přezkoumal správnost všech výroků napadeného usnesení, proti nimž mohl stěžovatel podat stížnost, jakož i řízení napadenému usnesení předcházející. Revizní způsob přezkoumávání stížnosti, který zůstal i po novele trestního řádu zachován, předpokládá, že přezkumný orgán se neomezuje jen na námitky vytýkané ve stížnosti, ale aktivně prověří přezkoumávané usnesení i z hlediska vad, které se v něm vyskytují, přestože stěžovatel na ně neupozornil. V důsledku tohoto zákonem předvídaného procesního postupu pak konstatoval zásadní procesní vadu, pro kterou dle jeho názoru nelze na podkladě podané obžaloby vést řízení před soudem, neboť od samotného počátku nebylo přípravné řízení vedeno v souladu s trestním řádem, a bylo závažným způsobem porušeno právo obviněných na obhajobu.

Podle názoru vrchního soudu nebyla obviněným sdělena obvinění v souladu s ustanovením § 160 odst. 1 tr. ř., protože stíhaný skutek nebyl konkrétně vymezen. Poukázal na rozdílné znění tzv. skutkové věty, která je obsažena ve sdělení obvinění, a popisu téhož skutku v obžalobě, a to jak z hlediska výše způsobené škody, tak z hlediska počtu a identifikace poškozených. Z citace právní věty § 250 tr. zák. ponechává obžaloba zcela na úvaze soudu, zda obvinění podvodným jednáním obohatili sebe či jiného. Pokud jde o zákonu neodpovídající sdělení obvinění, zjistil vrchní soud, že na nedostatky v něm upozorňoval obhájce obviněných Ing. B. a Ing. M. již při jejich prvém výslechu dne 15. 11. 1997, jeho námitky však státní zástupkyně přípisem ze dne 19. 12. 1997 odmítla s tím, že záznamy o sdělení obvinění

splňují všechny zákonné náležitosti. V této souvislosti vrchní soud uzavřel, že takovéto konstatování bylo státní zástupkyní učiněno přesto, že záznamy o sdělení obvinění zjevně postrádají i jakékoliv relevantní odůvodnění, které je a bylo rovněž jednou ze základních náležitostí sdělení obvinění.

Vrchní soud byl dále toho názoru, že obvinění podle § 160 odst. 1, odst. 5 tr. ř. mělo být obviněným sděleno nikoli souhrnně pro jediný skutek navíc s mlhavě vyjádřeným následkem, ale konkrétně pro všechny jednotlivé dílčí skutky pokračujícího trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. ř., jež jsou představovány podvodným vylákáním konkrétní finanční částky od jednotlivých konkrétních poškozených pod záminkou prodeje konkrétního zájezdu v úmyslu službu neposkytnout vůbec nebo ve sjednaném rozsahu a obohatit tak sebe nebo jiného. Každý z těchto dílčích útoků je totiž nutno považovat z procesního hlediska za samostatný skutek (§ 12 odst. 12 tr. ř.). Pouze takovéto vymezení předmětu trestního řízení je dostatečné z hlediska zachování totožnosti skutku v dalších jeho stadiích, neboť soud může rozhodovat pouze o skutku, pro který bylo sděleno obvinění a poté podána obžaloba.

Nejvyšší soud v posuzované trestní věci zastává dále rozvedený právní názor:

Podle ustanovení § 160 odst. 1 tr. ř.,ve znění účinném od 1. 1. 2002, nasvědčují-li prověřováním podle § 158 zjištěné a odůvodněné skutečnosti tomu, že byl spáchán trestný čin, a je-li dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, rozhodne policejní orgán neprodleně o zahájení trestního stíhání této osoby jako obviněného, pokud není důvod k postupu podle § 159a odst. 2 a 3 nebo § 159b odst. 1. Výrok usnesení o zahájení trestního stíhání musí obsahovat popis skutku, ze kterého je tato osoba obviněna, aby nemohl být zaměněn s jiným, zákonné označení trestného činu, který je v tomto skutku spatřován; obviněný musí být v usnesení o zahájení trestního stíhání označen stejnými údaji, jaké musí být uvedeny o osobě obžalovaného v rozsudku (§ 120 odst. 2). V odůvodnění usnesení je třeba přesně označit skutečnosti, které odůvodňují závěr o důvodnosti trestního stíhání.

Novela trestního řádu provedená zákonem č. 265/2001 Sb. změnila způsob zahájení trestního stíhání, když neformální úkon sdělení obvinění nahradila usnesením o zahájení trestního stíhání. Samotný institut zahájení trestního stíhání však zůstal ve své podstatě zachován v původní podobě. Je jím uskutečněna zásada řádného zákonného procesu vyjádřená v čl. 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod a také § 2 odst. 1 tr. ř. spočívající v tom, že nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů a způsobem, který stanoví zákon. Zahájením trestního stíhání je také určen předmět trestního řízení, neboť obžalobu je možno podat jen pro skutek, pro nějž bylo trestní stíhání zahájeno (dříve sděleno obvinění) - § 176 odst. 2 tr. ř., a soud může rozhodovat jen o skutku, který je uvedem v žalobním návrhu - § 220 odst. 1 tr. ř. Zahájení trestního stíhání (sdělení obvinění) má také výrazný vliv na výkon oprávnění obhájce obviněného - § 165 tr. ř.

Dne 19. 11. 1997 bylo opatřením vyšetřovatele Policie ČR v Praze ČVS:MVV-2188/97, podle § 160 odst. 1 tr. ř. sděleno obvinění Ing. P. A. a dne 15. 11. 1997 obviněným Ing. I. B. a Ing. E. M. pro trestný čin podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. (v případě posledně dvou uvedených obviněných je namísto trestního zákona citován trestní řád), jehož se měli dopustit tím, že jako akcionáři, předseda a členové představenstva cestovní kanceláře T., a.s. se sídlem v P., O., nejméně od začátku roku 1997 do července 1997 organizovali nabídku a prodej zahraniční a domácí rekreace, ačkoliv věděli, že tyto závazky vůči klientům nebudou splněny. Tím došlo k tomu, že jednak klientům, kteří se tou dobou nacházeli na řádně předem zaplacených zájezdech nebyly poskytnuty služby v plném rozsahu, a to z důvodu nezaplacení jejich pobytu v ubytovacích zařízeních ze strany cestovní kanceláře T., a. s. jako organizátora, jednak předem objednané a zaplacené zájezdy se vůbec neuskutečnily, přičemž ještě dne 4. 7. 1997 byly přijímány finanční prostředky od občanů na prodejních místech cestovní kanceláře T., a. s. Poškozením více jak 2.000 osob došlo ke vzniku škody přesahující částku 1.000.000,- Kč.

V odůvodnění tohoto opatření u všech tří obviněných je shodně uvedeno, že „shora uvedené skutečnosti jsou zjišťovány z několika set trestních oznámení od poškozených občanů, tak z probíhajícího šetření a získaného spisového materiálu, a to jak Úřadem vyšetřování hlavního města Prahy, tak kriminální policií Prahy 1. Vzhledem k tomu, že vše nasvědčuje tomu, že byl spáchán trestný čin, kterého se obvinění dopustili jako osoby odpovědné jednat za společnost T., a. s., je postup podle § 160 odst. 1 tr. ř. plně odůvodněn.“

Již samotné odůvodnění opatření, které je Nejvyšším soudem citováno doslovně, neodpovídá zákonným požadavkům § 160 odst. 1 tr. ř., neboť v odůvodnění by měly být přesně označeny skutečnosti, které odůvodňují závěr o oprávněnosti trestního stíhání, včetně okolností, z nichž je dovozována účast obviněného na trestném činu. Těmto požadavkům výše popsané odůvodnění naprosto neodpovídá a nelze ho tudíž označit za právně relevantní.

Z výše uvedené citace skutku tak, jak byl vymezen v usnesení vyšetřovatele, je patrno, že ve sdělení obvinění absentují základní zákonné znaky stíhaného trestného činu.

Trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. zák. se dopustí ten, kdo ke škodě cizího majetku sebe nebo jiného obohatí tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti a způsobí tak na cizím majetku značnou škodu nebo jiný zvlášť závažný následek.

Trestný čin podvodu je úmyslným trestným činem, tudíž v popisu skutku musí být uvedena i subjektivní stránka trestného činu, tedy zavinění, popřípadě i pohnutka, která charakterizuje trestní stíhání, stejně tak by měl být uveden následek. Všechny tyto okolnosti musí být v usnesení (opatření) o zahájení trestního stíhání vyjádřeny popisem skutkových okolností tak, aby nevzbuzovaly pochybnosti o naplnění tohoto základního znaku trestného činu v konkrétním případě. V posuzované trestní věci vyšetřovatel policie subjektivní stránku trestného činu podvodu zcela pominul, když neuvedl žádné skutkové okolnosti, z nichž by bylo nepochybné, že obvinění spáchali úmyslný trestný čin (srov. nálezy Ústavního soudu I. ÚS 46/96, ÚS 43/96, IV. ÚS 582/99, ÚS 30/2000, ÚS 356/2001).

Trestný čin podvodu je páchán vždy ke škodě cizího majetku, a proto by popis skutku měl definovat ke škodě koho, jakého cizího majetku, byl skutek spáchán. Z popisu skutku také musí vyplývat komu byla skutkem škoda způsobena, což sdělené obvinění postrádá. Jde přitom i o procesní stránku věci, tedy o to kdo je oprávněn v trestním řízení vykonávat práva poškozeného. Přitom je zřejmé, že v době, kdy obvinění bylo sdělováno, již reálně existovaly konkrétní poškození, jak alespoň lze dovodit z odůvodnění opatření vyšetřovatele, kde jich zmiňuje několik stovek. Je nepochybné, že vyšetřování bylo v počátečním stadiu, a zdaleka ještě nebyli známi všichni poškození, avšak jména konkrétních osob s uvedením konkrétních částek, o něž měly být podvodným jednáním obviněných poškozeny, musí být v popisu skutku uvedeny, neboť jen tak je možno posoudit, zda je vyšetřovatelem zvolená právní kvalifikace činu v souladu se zákonem.

Výklad náležitostí záznamu sdělení obvinění u úmyslných trestných činů je významný potud, že v případě jejich absence s ohledem na ustanovení § 2 odst. 1 tr. ř. (nikdo nemůže být stíhán jinak než ze zákonných důvodů) vůbec nenastávají následky sdělení obvinění.

Nejvyšší soud v této souvislosti připomíná obecný smysl institutu zahájení trestního stíhání (dříve sdělení obvinění), který je významným prvkem ochrany práv obviněného. Jeho smyslem je obviněnému umožnit obhajovat se proti takovému obvinění, z kterého je jednoznačné, jaké konkrétní skutečnosti naplňují znaky trestného činu, se mu kladou za vinu.

Obviněný totiž musí mít možnost budovat svou obhajobu vůči konkrétnímu skutkovému ději. Nejde tedy jen o teoretickou otázku popisu skutku a následného zachování jeho totožnosti z pohledu doktrinálního, ale především o interpretaci v intencích práva obviněného na spravedlivý proces, jež je garantováno článkem 8 odst. 2 Listiny základních práv a svobod. Pokud by Nejvyšší soud sdílel právní názor vyjádřený ministrem spravedlnosti ve stížnosti pro porušení zákona, mohlo by to znamenat při takovémto extenzívním výkladu faktické znemožnění realizace práva obviněného na obhajobu, neboť ten by teprve v pozdějších fázích trestního stíhání mohl zjistit, že její koncepce s ohledem na změnu popisu skutku byla nesprávná. Protože následkem se rozumí porušení individuálního objektu trestného činu v jeho konkrétní podobě, tedy konkrétní následek a nikoli určitý typ následku (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. Tzn 12/94), musí být i ten v popisu skutku jednoznačně specifikován. Jedině tak lze jednoznačně konstatovat jeho zachování v dalších stadiích řízení.

Pokud jde o rozsah sdělení obvinění, je nutno se ztotožnit s právním názorem Vrchního soudu v Praze, jež je v napadeném usnesení vyjádřen. Obvinění bude nutno sdělit pro jednotlivé dílčí skutky pokračujícího trestného činu podvodu podle § 250 odst. 1, odst. 4 tr. ř. Každý z těchto dílčích útoků pokračujícího trestného činu je nutno považovat za samostatný skutek ve smyslu ustanovení § 12 ost. 12 tr. ř. Jen takovéto vymezení předmětu trestního řízení bude dostatečné z hlediska zachování totožnosti skutku v dalších stadiích trestního řízení v situaci, kdy soud může rozhodovat pouze o skutku pro který bylo sděleno obvinění a poté podána obžaloba. Ostatně této skutečnosti si byl vědom státní zástupce, který se v podané obžalobě snažil původní nedostatečně konkretizované sdělení obvinění konvalidovat zpřesněným popisem skutku, avšak tento procesní postup vzhledem k argumentaci výše uvedené postrádá právní relevanci.

Z výše uvedeného je zřejmé, že podle názoru Nejvyššího soudu vrchním soudem konstatovaná vada přípravného řízení není napravitelná v řízení před soudem a její odstranění vyžaduje, aby věc byla vrácena státnímu zástupci k došetření podle § 188 odst. 1 písm. e) tr. ř. (srov. R 15/1991 Sb., rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 8. 2002, sp. zn. 9 To 72/2002, schválený jako judikát do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)
- Opatrovník (zmocněnec) poškozeného (exkluzivně pro předplatitele)
- Právní styk s cizinou (exkluzivně pro předplatitele)
- Podjatost soudce
- Poškozený (exkluzivně pro předplatitele)
- Odejmutí věci soudci
- Přerušení výkonu trestu odnětí svobody
- Účinné vyšetřování (exkluzivně pro předplatitele)
- Nesprávný úřední postup
- Adhezní řízení
- Poučení o přípustnosti dovolání v trestním řízení (exkluzivně pro předplatitele)